

Innovatie in de zorg met een filosofische en ethische visie

Bespreking van: Bram Wicherink, Tussen kwetsbaarheid en kracht: Technologie in het hart van zorg en welzijn. Coutinho, Bussum, 2018.

Steven Dorrestijn, lector Ethiek & Technologie, Saxion

Concept van de tekst gepubliceerd als S. Dorrestijn (2019). "Leestafel" (Bram Wicherink, Tussen kwetsbaarheid en kracht: Technologie in het hart van zorg en welzijn. Coutinho, Bussum, 2018). In *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* 29(1), p. 27.

Technologie grijpt om zich heen, ook in de gezondheidszorg. In Het boek *Tussen kwetsbaarheid en kracht* van Bram Wicherink komen allerlei aansprekende voorbeelden aan bod, van tweeling-couveuse tot agressie-meetsysteem. Het actuele boek wil studenten en professionals in de zorg helpen een duurzame visie op technologische innovatie te ontwikkelen.

De opbouw van het boek is vooral gebaseerd op het lemniscaat-model voor verandermanagement van Robert Copenhagen. De lemniscaat verbindt in een doorgaande kringloop vier tussenstations: voedingskracht, persoonlijke kracht, samenwerkingskracht, vormkracht. Dit levert vier hoofdstukken in het boek. Dit kader wordt in de inleiding en drie hoofdstukken aan het eind aangevuld met techniekacceptatie en ethiek.

Een alternatieve opbouw voor het boek was geweest om deze ambivalente techniekfilosofische visie zelfs voorop te stellen. De lessen over verandermanagement passen daarna voor een praktische uitwerking richting (bij)scholing en organisatieverandering. Dat laatste is zeker belangrijk. In de zorg lijken veel mensen het gevoel te hebben dat de veranderingen door technologische innovatie hen opgedrongen worden. Het is zeker een uitdaging om meer te leren over technologische innovatie. Maar nu lijkt het boek meer te gaan over het veranderen van mensen dan over de maatschappelijke impact van technologie.

Wat betreft ethiek vormen niet ethische theorieën het vertrekpunt maar een wijsgerig-antropologische en techniekfilosofische benadering rond het thema hoe mens en techniek verweven zijn. Er wordt met name verwezen naar het werk van techniekfilosofen Peter-Paul Verbeek en Koen van Mensvoort en naar de Franse antropoloog en filosoof Bruno Latour (met zijn als "systemisch" aangeduide benadering waarin alles met alles samenhangt en een specifieke innovatie ingrijpt in het hele samenspel). Ook het overzichtswerk *Denken doen maken* (Verkerk, Hoogland, Van der Stoep en de Vries) en de meer maatschappijkritische insteek van Hans Schnitzler worden aangehaald. De les is dat bij alle kansen ook alertheid voor "verschraling of dehumanisering van de zorg" (111) op zijn plaats is en dat het zoeken is naar "balans in digitale tijdperk" (124).

Deze focus op de ethiek en filosofie van de techniek is een welkome variant of aanvulling op de analyse van morele dilemma's met ethische theorieën en moreel beraad zoals die in de medische ethiek gangbaar is.